

SUDBINA ETNOLOŠKO- POVIJESNE ZBIRKE JÚLIJE BARANYAI U ZMAJEVCU – OD ZAVIČAJNOG MUZEJA ZMAJEVAC DO VINOTEKE BARANYAI JÚLIA

Članak govori o djelovanju profesorice Júlie Schneider (Baranyai), nastavnice iz Zmajevca koja se od Drugog svjetskog rata bavila proučavanjem kulturne povijesti mađarskog stanovništva u Baranji. Uz pedagoški i istraživački rad osnovala je i etnološko-povijesnu zbirku u Zmajevcu. Cilj je ovog članka upoznati širu stručnu javnost s njezinim djelovanjem na očuvanju tradicijske baštine mađarske nacionalne zajednice u Baranji s naglaskom na prezentiranju sudbine etnološko-povijesne zbirke koju je stvarala u Zmajevcu.

Tünde Šipoš Živić

Muzej Slavonije
HR- 31000 Osijek
Trg sv. Trojstva 6
t.s.zivic@mso

Pregledni članak

UDK: 39::061](497.543Zmajevac)
(091) 929.52Schneider, J.

Ključne riječi: Júlia Schneider, Júlia Baranyai, etnološko-povijesna zbirka u Zmajevcu, Zavičajni muzej Zmajevac, Muzejska zbirka Baranyai Júlia, Vinoteka Baranyai Júlia, kulturna povijest Mađara u Baranji.

JÚLIA BARANYAI

Júlia Schneider (Baranyai), istraživačica kulturne povijesti Mađara u Baranji, rođena je 30. ožujka 1906. u Monjorošu (kod Zmajevca), a umrla 15. veljače 1982. u Zmajevcu¹. Studirala je mađarski jezik i književnost u Pečuhu, a latinski i njemački jezik na Sveučilištu u Beogradu, gdje je diplomirala 1931. godine. Većinu radnog vijeka (1949. – 1965.) bila je nastavnica mađarskog jezika i književnosti, a potom njemačkog jezika u Osnovnoj školi Zmajevac (Baranja).

Sl. 1. Júlia Schneider²

Bavila se etnografijom, jezikom, kulturom i kulturnom poviješću mađarske nacionalne manjine u Baranji. Istraživala je prošlost zavičaja te je u tu svrhu prikupljala i obrađivala materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu Baranje. Publicirala je isključivo na mađarskom jeziku u stručnim časopisima u Mađarskoj i Vojvodini. Svoja djela potpisivala je imenom Júlia Baranyai, po tom je imenu pamti mađarska zajednica Baranje, a ono joj piše i na nadgrobnom spomeniku. Svoj najistaknutiji rad, knjigu u formi kulturno-povijesnog eseja naslova *Vízbe vesző nyomokon*³ (*Tragovi koji nestaju u vodi*) izdala je 1976. u Vojvodini na mađarskom jeziku. Njezin istraživački rad i publikacije, kao i zavičajna zbirka koju je stvarala tijekom desetljeća potaknuli su znanstveno istraživanje mađarske etničke skupine u Baranji u krugu mađarskih stručnjaka.

1 Izvor: Matica umrlih župe Zmajevac – Našašće svetog Križa od 1946. do 2000., svezak br. 2., stranica broj 109., upis pod brojem 5. za godinu 1982.

2 Izvor: <https://www.reformatus.hr/uncategorized/ima-hetkoznap/>.

3 Júlia Baranyai, „Vízbe vesző nyomokon, fejezetek a Dráva-szög történetéből” (Novi Sad: izdavačka kuća Forum, 1976.)

Júlia Baranyai s vremenom je postala institucija u Baranji. Tko god se prihvatio istraživanja o Mađarima te regije, ona je bila nezaobilazna stanica na njihovu putu. Bila je najbolji poznavatelj svojeg zavičaja.

POVIJEST ZMAJEVAČKE ETNOLOŠKO-POVIJESNE ZBIRKE⁴

Uz istraživački i učiteljski rad Júlia Baranyai prikupljala je građu za etnološko-povijesnu zbirku, prvu o Baranji u Baranji. Predmete je počela prikupljati 1950-ih godina, a zatim u taj posao uključuje svoje učenike iz Osnovne škole Zmajevac. Prikupljene predmete najprije je čuvala u zbornici zmajevačke škole, a kako se broj predmeta povećavao, tako su ih premještali po školskim prostorijama. S vremenom je problem stalnog smještaja prikupljenih predmeta postajao sve veći. Nakon što je zbirka prerasla školske prostorne kapacitete, preseljena je u jedan zmajevački podrum u Deak surduku⁵.

Sl. 2 i 3. Zmajevački podrumu kojem je zbirka jedno vrijeme bila smještena, snimljena tada⁶ i danas⁷ (danas pripada vinariji Zlatno brdo, vlasnik mu je Goran Matijević)

Konačni smještaj zbirka pronalazi u zgradi nekadašnje reformatorske škole⁸. Tijekom više od petnaest godina višekratne selidbe zbirke⁹ brojni predmeti bili su oštećeni, a

4 Tekst je proširena verzija dijela izlaganja „Tragovi koji nestaju u vodi – lik i djelo Julije Baranyai” prezentirana na međunarodnom znanstvenom skupu „Baranja kroz povijest” održanom 17. i 18. rujna 2019. godine u Osijeku.

5 Današnja vinska cesta koja počinje kod zmajevačke reformirane crkve.

6 Izvor starih fotografija: Árpád FARAGÓ, „A vörösmarti tájmúzeum” U: *Hét Nap* 32 (Subotica, 2005), 223-229.

7 Fotografije snimila Gabrijela Gerštmajer.

8 Zgrada se nalazi odmah pokraj zmajevačke reformirane crkve, na uglu glavne ceste i Reformatorskog surduka na adresi Ul. maršala Tita 191.

9 U arhivi Osnovne škole Zmajevac čuva se isječak novinskog članka Jozefa Čergiča pod naslovom *Vörösmarti Gyűjtemény. Tizenöt év állandó költőködés után november 29-én megnyitja kapuit a múzeum* (Zmajevačka muzejska zbirka, nakon petnaest godina stalne selidbe 29. studenoga napokon otvara svoja vrata). U tom članku Anna Petrik, tadašnja predsjednica zmajevačkog Kulturno-umjetničkog društva „József Attila”, izjavljuje da su prvi službeni koraci u vezi s osnivanjem muzeja poduzeti još 1972. godine, kada je zbirka bila smještena u jednom podrumu u Deak surduku. Taj objekt ni po lokaciji ni po veličini nije odgovarao njihovim planovima. Imali su plan kupiti jednu kuću na glavnoj cesti koja je bila jedina sagrađena u *cof* stilu (Drugi su nazivi za taj pojam klasicizirajući kasni barok i protestantski barok, a riječ je o umjetničkom stilu u njemačkom govornom području u drugoj polovini 18. stoljeća, odakle se proširio u Mađarsku. Uz rokoko stil kasni je ogranak baroka, svojevrsni prijelaz između baroka i klasicizma). Tražili su šest milijuna starih dinara za nju. Radí novčane pomoći obratili su se tadašnjem kulturnom fondu. Budući da u to vrijeme u Baranji još nije postojala takva baštinska ustanova, mislili su da će im se zamolba odobriti. Nažalost, predmeti su i dalje ostali u tom podrumu. Godinu dana nakon toga, 1973., zbirku su obišli državni inspektori Dušan Jeličić i Predrag Šimić. Njihovim posredstvom do početka svibnja te je godine priključena struja u podrum.

neki su vrijedni predmeti i nestali. Júlia Baranyai najviše je žalila zbog gubitka rimske skulpture zaštitnice obiteljskog ognjišta i nestanka knjige s popisom poreznih obveznika baranjskih naselja tijekom turske vladavine. Tješilo ju je to da su hunske kopče, pronađene kod nalazišta rimske utvrde Ad Novas u Zmajevcu, na vrijeme poslali Arheološkom muzeju u Zagrebu. Nakon njezina odlaska u mirovinu 1965. godine učenici, a poslije i Književno-jezična skupina „Apostol János”¹⁰ nastavili su prikupljati predmete na terenu te tako i dalje obogaćivati zbirku.

Patronat nad inicijativom osnivanja zavičajnog muzeja prema zamislima Júlie Baranyai nakon nekoliko je godina preuzeo Savez Mađara SR Hrvatske¹¹. Júlia je bila članica Saveza, koji je već s njezinim odlaskom u mirovinu sredinom 60-ih godina 20. stoljeća počeo skupljati sredstva za kupnju i adaptaciju odgovarajuće zgrade za smještaj zbirke. Konačno je rješenje bila zgrada nekadašnje reformatorske škole, čije je vlasništvo prepisano na tadašnji Mjesni odbor Zmajevac. Savez je bio neumoran u prikupljanju sredstava za adaptaciju i osposobljavanje tog prostora za potrebe muzeja. Tomu svjedoči i dopis tadašnjeg tajnika Saveza Mađara SR Hrvatske Šandora Trosta 14. veljače 1978. godine koji je uputio tadašnjem generalnom direktoru PIK Belja Valentinu Videmšku.¹²

Savez Mađara SR Hrvatske, kao krovna organizacija mađarske nacionalne manjine, pronašao je mogućnost i za kulturnu suradnju te tražio pomoć u stručnoj obradi fundusa i oblikovanju stalnog postava zbirke, u čemu su im ususret izišli Muzej Janus Pannonius iz Pečuha te Muzej Slavonije iz Osijeka. Građa je zahvaljujući takvoj suradnji proširena predmetima iz Mađarske. Arhiv županije Baranya darovao je čak 19 originalnih dokumenata, od kojih je njihov arhiv posjedovao više primjeraka, zatim 55 povećanja fotografija, stare razglednice naselja u južnoj Baranji te 12 otisaka pečata iz razdoblja feudalizma.¹³

Identifikaciju, katalogiziranje, inicijalno inventiranje i restauraciju građe te samo postavljanje izložbe 1978. godine obavili su muzealci iz Mađarske – etnolog dr. Bertalan Andrásfalvy, tadašnji voditelj Etnografskog odjela Muzeja Janus Pannonius iz Pečuha i glavni restaurator tog odjela Miklós Fertői, uz vodstvo Antala Tótha, tadašnjeg glavnog povjesničara umjetnosti Mađarske nacionalne galerije iz Budimpešte. Upravo su ti stručnjaci identificirali i datirali

stotine prikupljenih predmeta – arheoloških nalaza, starih alata, dijelova narodnih nošnji i ostalih predmeta iz fundusa. Uz Antala Tótha dizajner izložbe bio je Károly Lovász, grafičar iz Pečuha. Stručni tekst i legende za muzejsku zbirku u Zmajevcu s mađarskog na hrvatski jezik prevela je 1978. prof. Ida Horvat, viša kustosica u Odjelu umjetničkog obrta Muzeja Slavonije.

Zavičajni muzej Zmajevac, koji je bio prva muzejska institucija Baranje, otvoren je za javnost 18. svibnja 1979. godine¹⁴. Predmeti su bili raspoređeni u četiri prostorije. Zbirka je sadržavala predmete tradicijskog gospodarstva – poljoprivredne alate, pribor za ribarstvo i pčelarstvo, alate vezane uz izradu i održavanje tradicijskog tekstila. U jednoj prostoriji bile su uređene seoska kuhinja i građanska soba, obje s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Izloženi su arheološki nalazi iz vremena vladavine Rimljana u Baranji, predmeti datirani u srednji vijek te predmeti iz razdoblja turskih osvajanja. Među važnijim izlošcima bili su dijelovi Sulejmanova mosta¹⁵, diploma kojom je kralj Ferdinand V. naselje Zmajevac 1841. godine proglasio gradom i fotografija Lajosa Kossutha s potpisom i posvetom zmajevačkom poljoprivredniku Izsáku Béniju¹⁶. U zbirci se nalazilo i nekoliko osobnih predmeta Gedeona Ácsa¹⁷ (Biblija, putni kovčeg, fotografija), vojnog svećenika Lajosa Kossutha, vođe mađarske revolucije i borbe za slobodu iz 1848./49. godine. Od numizmatičke građe bilo je izloženo više primjeraka rimskih kovanica iz četvrtog stoljeća, ugarskih denara iz srednjeg vijeka te turskih mangura iz 17. stoljeća¹⁸.

Sl. 4 i 5. Vladislav II., 1490. – 1516., srebro, denar (Av. Majka Božja s djetetom, PATRONA VNGARIE, Rv. štít s grbovima, WLADISLAI R VNGARI 1503), promjer 10 mm, inv. 774¹⁹

Osim predmeta zbirka je sadržavala mnogo knjiga izdanih u 19. stoljeću, ali i bogatu fototeku koja je prikazivala obližnja naselja s mađarskim stanovništvom, narodnu nošnju i tradicijski život. Osim toga brojne su legende, grafikoni

10 Bila je to književna sekcija koja je djelovala u sklopu Kulturno-umjetničkog društva „József Attila” sve do početka Domovinskog rata.

11 Mađari na području SR Hrvatske prvi su savez osnovali 29. studenoga 1949. u Osijeku pod nazivom Kulturno-prosvjetni savez Mađara u SR Hrvatskoj (Horvát Köztársasági Magyar Kultúr- és Közoktatási Szövetség). Taj je savez 4. lipnja 1967. preimenovan u Savez Mađara SR Hrvatske (Horvátországi Magyarok Szövetsége), koji je aktivno djelovao sve do početka Domovinskog rata 1991. godine, nakon kojeg polako gubi na važnosti, a potom se osnivanjem novih saveza mađarske nacionalne manjine u Hrvatskoj gasi njegovo djelovanje.

12 Vidi Prilog broj 1.

13 HR – DAOS – 438 Savez Mađara Hrvatske, Osijek; 438/2 Zapisnici, 1949. – 1981. (kutija br. 23). Zbirka je paralelno s time obogaćena brojnim eksponatima. Važan doprinos tomu dala je i suradnja Saveza Mađara SR Hrvatske tijelima i institucijama matične zemlje. Tomu svjedoči i dopis ravnatelja Županijskog arhiva županije Baranya László Szita 4. studenoga 1978. upućen tadašnjem predsjedniku Saveza Mađara SR Hrvatske Ferencu Merkiju u kojemu ravnatelj Szita nabrāja darovane dokumente za potrebe Zavičajnog muzeja u Zmajevcu.

14 Vidi Prilog broj 2.

15 Naziv je to za most koji se nalazio u blizini Osijeka na rijeci Dravi. Sagrađen je za vladavine osmanskog sultana Sulejmana I. Veličanstvenog 1566. godine, a 1663. hrvatski ban Nikola Zrinski spalio ga je kako bi destabilizirao turske snage na tom području.

16 Ferenc Izsák Béni bio je građanin Zmajevca, poljoprivrednik, koji je borbu za slobodu iz 1848./49. godine smatrao toliko važnom da je hodočastio njegovu vođu Lajosa Kossutha, koji je živio u emigraciji u Torinu.

17 Gedeon Ács (Bilje, 31. kolovoza 1819. – Suza, 12. studenoga 1887.) reformatski svećenik, sudionik mađarske revolucije i rata za neovisnost 1848./49., vojni kapelan u činu satnika, memoarist.

18 Vidi Prilog broj 3.: Dr. sc. Hermine Gorické-Lukić: stručna procjena 11 numizmata iz Zavičajnog muzeja Baranyai Júlia u Zmajevcu.

19 Izvor fotografije: arhiv Etnografskog odjela Muzeja Slavonije.

i karte pomagali u putovanju kroz burnu povijest Baranje. Izloženi materijal Zavičajnog muzeja Zmajevac vjerno je i cjelovito odražavao povijest naselja, a na otvorenju Júlia Baranyai istaknula je da narod koji zaboravi svoju prošlost neće imati ni budućnost. Vjerovala je da će ustanova biti veoma korisna osnovnoškolskom obrazovanju djece.

Nakon službene primopredaje muzej je bio tri puta tjedno otvoren za posjete. Briga o muzeju, zbog manjka stručnog osoblja, povjerena je zmajevačkoj Književno-jezičnoj skupini „Apostol János”.

Sl. 6 i 7. Fotografije nekadašnjeg postava²⁰

Júlia Baranyai preminula je 1982. godine. Otvaranjem muzeja uspjela je ostvariti jedan od svojih životnih ciljeva, no ono što je slijedilo, nažalost, nije donijelo sretan završetak. S obzirom na to da više nije bilo nikoga tko bi se aktivno i trajno brinuo o zbirci, nije ni zakonski zaštićena, odnosno registrirana. U arhivu Muzejskog dokumentacijskog centra (MDC) nema podataka o zmajevačkom muzeju niti je bio uveden u Registar hrvatskih muzeja i galerija, iako je MDC pokušavao doći do informacija ubrzo nakon otvorenja muzeja.²¹ Slijedilo je nekoliko godina djelovanja zbirke pod okriljem Saveza Mađara SR Hrvatske, koji je na lokalnu inicijativu stvarao i druge zbirke u mađarskim zajednicama (Lug, Kopačevo, Korođ). Tijekom tih godina zbirka u Zmajevcu bila je otvorena za posjetitelje po potrebi.

20 Izvor: Árpád FARAGÓ, „A vörösmarti tájmúzeum” U: *Hét Nap* 32 (Subotica, 2005), 223-229.

21 Vidi detalje u Prilozima 4a i 4b.

Godine 1986. na inicijativu Mjesnog odbora Zmajevca preimenovana je u Muzejsku zbirku Baranyai Júlia.

Tijekom Domovinskog rata, kada je Baranja bila okupirana, muzej je bio zatvoren za posjetitelje. Zgrada i eksponati bili su nezaštićeni i zapušteni.

Prva revizija građe Muzejske zbirke Baranyai Júlia obavljena je 1999. u sklopu projekta Muzejskog dokumentacijskog centra iz Zagreba s ciljem utvrđivanja ratnih šteta u muzejima i muzejskim zbirkama u Hrvatskoj. Komisiju za reviziju predvodila je muzejska savjetnica Vladimira Pavić iz MDC-a, a članice komisije bile su više kustosice Ida Horvat i Vlasta Šabić iz Muzeja Slavonije. Revizija je utvrdila da su zbirka i zgrada već godinama zapuštene, da određeni broj predmeta iz vitrina nedostaje, ali je većina predmeta s inventarnog popisa zatečena u zgradi.²²

Nažalost, usprkos nastojanjima spomenute komisije lokalna sredina nije bila u mogućnosti zbirku preuzeti u vlasništvo i o njoj se brinuti, pa je vrijedna muzejska građa bila osuđena na sve intenzivnije propadanje. Tek 2010. počeli su građevinski radovi na obnovi muzejske zgrade tada već u vlasništvu Općine Kneževi Vinogradi. Promijenjena je sva vanjska stolarija i u prostor je unesena građa za unutarnju stolariju, ali su muzejski predmeti ostali bez zaštite od vlage, plijesni, prašine i štetnika.

Na inicijativu MDC-a 2011. godine provedena je i druga revizija građe Zavičajnog muzeja Baranyai Júlia u Zmajevcu. Komisija za reviziju sastojala se od pet članova: muzejske savjetnice Vladimire Pavić iz MDC-a te viših kustosica Sanje Vidović i Vlaste Šabić, kustosice Ane Wild i tehničarke Vesne Barjaktarić iz Muzeja Slavonije.²³ Revizija je utvrdila da je od 1999. do 2011. nakon završetka Domovinskog rata i mirne reintegracije otuđen veći broj predmeta.²⁴

22 Izvor: Vlasta Šabić: Zapisnik o drugoj reviziji građe Zavičajnog muzeja Baranyai Julija u Zmajevcu, od 8. do 11. kolovoza 2011., Osijek, 2014.

23 Izvor: Vlasta Šabić: Zapisnik o drugoj reviziji građe Zavičajnog muzeja Baranyai Julija u Zmajevcu, od 8. do 11. kolovoza 2011., Osijek, 2014.

24 Mješteni su svjedočili da je prostor tijekom zamjene stolarije bio otvoren i svima dostupan. Ukupan broj predmeta u fundusu zmajevačkog muzeja nije bilo moguće utvrditi zbog očitog iznošenja predmeta iz muzejskih prostora te zato što se svi predmeti nisu mogli identificirati.

Sl. 8, 9, 10 i 11. Zatečeno stanje tijekom druge revizije zbirke u Zmajevcu 2011.²⁵

Revizijom je pronađeno 528 predmeta od nekadašnjih oko 1000 predmeta, od kojih je 640 bilo popisano; uz to se napominje da je velik dio predmeta za otpis, a za ostatak je nužna restauracija.²⁶ Nakon završetka revizije predmeti su odvezeni u tvrtku „Pestrid” d.o.o. iz Bilja na čišćenje i plinifikaciju.

²⁵ Izvor: arhiv Etnografskog odjela Muzeja Slavonije.

²⁶ Izvor: Vlasta Šabić: Zapisnik o drugoj reviziji građe Zavičajnog muzeja Baranyai Julija u Zmajevcu, od 8. do 11. kolovoza 2011., Osijek, 2014.

Općina Kneževi Vinogradi u sklopu projekta Wine tour²⁷ osigurala je sredstva za troškove radova na adaptaciji zgrade, gdje je zavičajna zbirka ponovno smještena 2013. godine. Taj projekt omogućio je da se plinificirani materijal zavičajne zbirke nakon dvije godine vrati u obnovljeni prostor. Međutim, bez stručnog kadra ostaci nekadašnje zbirke i dalje su ostali u kutijama i u neodgovarajućim uvjetima nastavili propadati.

Sl.12, 13, 14 i 15. Svečana svilena marama za ramena csécses kendő s nabranom širokom vrpcom pántlikom i aplikacijama, inv. 121-2 iz 1978.²⁸ i 2011.²⁹ godine

U obnovljenoj zgradi istodobno je otvoren vinski muzej (Vinoteka Baranyai Júlia). Zapošljavanjem u sklopu projekta Wine tour omogućena je dostupnost sadržaja turistima i svima zainteresiranima.

²⁷ Nositelj projekta: Osječko-baranjska županija, vrijednost projekta: približno 1,25 milijuna eura.

²⁸ Izvor: predavanje Kurucz Ildikó: Drávaszögi női viselet a 19.-20. században održano 14. listopada 2011. <https://docplayer.hu/4866221-Dravaszozi-noi-viselet-a-19-20-szazadban-kurucz-ildiko-2011-oktober-14.html> (pristup 31. kolovoza 2022.).

²⁹ Izvor: arhiv Etnografskog odjela Muzeja Slavonije.

Sl. 16. *Obnovljena zgrada Vinoteke Baranyai Júlia, 2013.*³⁰

Tadašnji načelnik Općine Kneževi Vinogradi mr. Deneš Šoja³¹ u nekoliko je navrata pokušavao riješiti status zbirke, no nažalost neuspješno.³²

Tek je 2015. godine partnerskom i volonterskom inicijativom Mjesnog odbora Zmajevac, Kulturno-umjetničkog društva „József Attila” Zmajevac, Udruga za njegovanje običaja „Surduk”, Saveza mađarskih udruga i Pučkog otvorenog učilišta „Baranyai Júlia” Beli Manastir građa očišćena i izložena te se otad može razgledavati.

Udruga za njegovanje običaja „Surduk” 2018. godine uz financijsku pomoć Općine Kneževi Vinogradi na kratko je vrijeme angažirala etnologinju Tünde Šipoš Živić koja je preostalu građu primjereno izložila te osmislila prateće dvojezične plakate i legende koji posjetiteljima omogućuju upoznavanje mađarskih naselja u Baranji i same zbirke Júlije Baranyai.

Slika 17 i 18. *Trenutačni postav zbirke u Zmajevcu*³³

ZAKLJUČAK

Zbirka Júlije Baranyai u Zmajevcu još iščekuje trajno rješenje svojeg statusa i osiguranje stručnog nadzora, aktivnosti i vidljivosti. Najveći uzrok tog statusa quo vidimo u neriješenom imovinsko-pravnom statusu zbirke od samog početka sabiranja predmeta. Nakon nekoliko desetljeća prebacivanja odgovornosti, nebrige o više od tisuću predmeta pomno skupljenih desetljećima danas je sačuvano tristotinjak eksponata koji vapi za konzerviranjem i restauracijom.

PRILOZI

Prilog broj 1

Prijepis relevantnog dijela dokumenta sačuvana u Državnom arhivu u Osijeku pod oznakom: HR - DAOS – 438 Savez Mađara Hrvatske, Osijek; 438/2 Zapisnici, 1949. – 1981. (kutija br. 23):

... do sada smo uspjeli osigurati zgradu, koja će vrlo dobro služiti svrsi, a to je bivša škola u Zmajevcu. Nadalje uspjeli smo adaptirati tu zgradu izvana i iznutra, isto tako smo dali izraditi sav specijalni namještaj, koji je potreban jednoj takvoj zbirci. Ekspoziti su sakupljeni uglavnom iz Baranje, nešto malo nošnje smo pribavili iz slavonskih sela. Momentalno se radi stručna unutrašnja izgradnja same izložbe, gdje smo uključili sve naše raspoložive stručne snage kao i stručnjake iz Pečuha i Budimpešte, koji će do kraja godine vjerojatno

³³ Snimke ustupila Vinoteka Baranyai Júlia.

³⁰ Izvor: mrežna stranica Turističke zajednice Osječko-baranjske županije [https://www.google.com/search?q=vinoteka+wain+tour+zmajevac&tbm=isch&ved=2ahUKewjL87_FtcPvAhVNZxoKHYWyDmsQ2-cCegQIABAA&oeq=vinoteka+&gs_lcp=CgNpbWcQARgAMgQIIxAnMgQIIxAnMgQIABATMgQIABATMgYIABAEbMyBggAEB4QEziGCAAQHhATMgYIABAEbMyBggAEB4QEzoCCAA6BAgAEB5Q7oYmWO-SJmCWqyZoAHAAE-ACAAZYBiAGhCJIBAZuOZgBAKABAAoBC2d3cy13aXotaWlnwAEB&sclicent=img&ei=uExYYMu3Nc3OaYXlutgG&bih=882&biw=1680#imgrc=WZJrmB-KCDJktEM](https://www.google.com/search?q=vinoteka+wain+tour+zmajevac&tbm=isch&ved=2ahUKewjL87_FtcPvAhVNZxoKHYWyDmsQ2-cCegQIABAA&oeq=vinoteka+&gs_lcp=CgNpbWcQARgAMgQIIxAnMgQIIxAnMgQIABATMgQIABATMgQIABATMgYIABAEbMyBggAEB4QEziGCAAQHhATMgYIABAEbMyBggAEB4QEzoCCAA6BAgAEB5Q7oYmWO-SJmCWqyZoAHAAE-ACAAZYBiAGhCJIBAZuOZgBAKABAAoBC2d3cy13aXotaWlnwAEB&sclicent=img&ei=uExYYMu3Nc3OaYXlutgG&bih=882&biw=1680#imgrc=WZJrmB-KCDJktEM).

³¹ Saborski zastupnik mađarske nacionalne manjine u dva uzastopna mandata od 2007. do 2015. godine.

³² Vidi Prilog broj 5.: Sažetak 14. sjednice Hrvatskog muzejskog vijeća održane od 1. do 4. prosinca 2014.

uspjeti završiti postavljanje zbirke. Sredstva za dosadašnje troškove muzejske zbirke u Zmajevcu su osigurali sljedeći izvori:

– Republička samoupravno-interesna zajednica za kulturu Sabora	53.000,00
– Samoupravna interesna zajednica za kulturu općine Beli Manastir	100.000,00
– Savez Mađara SR Hrvatske	40.000,00
– Zajednica općina Osijek	53.000,00
– SRH zajednica općina	<u>100.000,00</u>
Ukupno:	346.000,00

Medjutim zbog inflacije došli smo u situaciju, da nam ova sredstva nisu dovoljna za okončanje akcije, te u završnoj fazi manjkaju nam 40.000,00 dinara. Ova nam svota može pokriti sve troškove završnih radova, tako da možemo čak osigurati i najneophodnije radove na seoskom podrumu (što također pripada kompleksu muzeja), gdje bi do proljeća, uz pomoć mještana, mogli sakupiti sav stari uređaj za obradu grožđa, što je veoma karakteristično za ovaj kraj Baranje.

Prilog broj 2

Glasnik slavonskih muzeja, n. s. br. 1, studeni 1980. Iz članka o Zavičajnom muzeju na str. 34.: *U drugoj polovici kolovoza o. g. objavila je štampa, da su se učenici osnovne škole „Kis Ernő” u baranjskom Zmajevcu nedaleko od Belog Manastira, ugledavši se u dosadašnji sabirački rad svoje nastavnice Julie Baranyai, uklopili u akciju spašavanja kulturne baštine svoga sela. Tako je nastala školska zbirka starina. Vremenom su povremene prostorije u školi postale pretijesne za sabrane brojne eksponate. Uz pomoć Saveza Mađara u Osijeku i Medjuopćinske konferencije SSRN osiguran je trosobni prostor za buduću zavičajnu muzejsku zbirku. A još će se adaptirati šest prostorija za potrebe muzeja. Do sada je izloženo šesto izložaka, a oko 1100 čeka novi prostor. U većini se u zbirci nalaze etnografski predmeti Mađara. Među predmetima nalazi se i portret mađarskog revolucionara Košuta Lajoša, pečat Zmajevca od kralja Ferdinanda II., ostaci nekadašnjeg turskog mosta pokraj Osijeka i mnoštvo drugih eksponata svjedoka o životu Baranje u prošlosti, kako to ističu Jožef Čergić predsjednik Mjesne zajednice Zmajevca i osnivačica zbirke Júlia Baranyai.*

Prilog broj 3

Prijepis stručne procjene preostalih numizmata zatečenih tijekom revizije 2011. u Zavičajnom muzeju Baranyai Júlia u Zmajevcu koju je izradila muzejska savjetnica Muzeja Slavonije dr. sc. Hermine Gorické-Lukić, a koja se čuva u arhivi Etnografskog odjela Muzeja Slavonije:

MUZEJ SLAVONIJE OSIJEK
NUMIZMATIČKI ODJEL
Osijek, 8. prosinca 2014.

STRUČNA PROCJENA 11 NUMIZMATA IZ ZAVIČAJNOG MUZEJA BARANYAI JÚLIA U ZMAJEVCU

Rimski novac

1. brončani novac, 4. st. (revers VOT X MVLT XX), promjer 12 mm, inv. 729
2. brončani novac, 4. st., nečitak, promjer 12x13 mm, inv. 730
3. brončani novac, 4. st., nečitak, promjer 12x14 mm, inv. 731
4. Constantin II., 317. – 337., bronca, kovnica Siscia (Av. CONSTANTINVS IVN NOB C, poprsje cara udesno; Rv. GLORIA EXERCITVS, dva vojnika stoje, drže vojničku zastavu, kovnička oznaka: ¶SIS zvijezda), promjer 16 mm, inv. 732
5. brončani novac, 4. st., nečitak, promjer 17 mm, inv. 733
6. Julijan II., 360. – 363., bronca, kovnica Siscia (Av. FL CL IVLIANVS NOB CAES. Rv. SECVRITAS REIPUBLICAE, Viktorija korača ulijevo, drži vjenčić), promjer 17 mm, inv. 734
7. dinastija Konstantina, bronca, 4. st. (revers FEL TEMP REPARATIO), promjer 18x20 mm, inv. 735

Ugarski novac

8. Koloman, 1095. – 1116., srebro, denar (Av. okrunjena glava, sprijeda, CALMAN RE Rv. dvije kružnice, u sredini istokračni križ), promjer 11 mm, inv. 776
9. Vladislav II., 1490. – 1516., srebro, denar (Av. Majka Božja s djetetom, PATRONA VNGARIE, Rv. štiti s grbovima, WLADISLAI. R VNGARI 1503), promjer 10 mm, inv. 774
10. FERDINAND I., 1526. – 1564., srebro, denar (Av. Majka Božja s djetetom, PATRONA VNGARIE, Rv. štiti s grbovima, FERDYNAND D G R VNGARI), promjer 10 mm, inv. 775

Turski novac

11. Sulejman II., 1687. – 1691., bakar, mangura, kovano u Sarajevu (Av. tuga sultana Sulejmana II. Rv. nečitko), promjer 19 mm, inv. 768

Prilog broj 4a

Prijepis dopisa koju je tadašnja ravnateljica Muzejskog dokumentacijskog centra prof. Dubravka Mladinov, pod brojem 115/116-BŠ uputila 27. rujna 1979. Savezu Mađara SR Hrvatske čuva se u Državnom arhivu u Osijeku pod oznakom HR - DAOS – 438 Savez Mađara Hrvatske, Osijek; 438/2 Zapisnici, 1949-1981 (kutija br. 23)

Iz informacije druga mr. Vlade Horvata upoznati smo sa postojanjem i radom vašeg Muzeja mađarske narodnosti u Zmajevcu.

Ovaj centar je jedina specijalizirana muzeološka ustanova kod nas koja vodi evidenciju o svim muzejskim institucijama, prati njihov rad i razvoj kako bi sistematski dokumentirao muzejsko-galerijsku djelatnost u SR Hrvatskoj.

Radi dobivanja osnovnih podataka (Upitnik ICOM-1) i podataka koji se odnosi na kadar, financiranje, zgradu i popunjavanje fundusa za potrebe Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu iz Zagreba (Upitnik - 2), molim vas da nam što hitnije dostavite ispunjene upitnike.

Unaprijed vam zahvaljujemo uz drugarski pozdrav.

Prilog broj 4b

Prijepis odgovora tajnika Saveza Mađara SR Hrvatske Šandora Trosta od 8. listopada 1979. čuva se u Državnom arhivu u Osijeku pod oznakom: HR - DAOS – 438 Savez Mađara Hrvatske, Osijek; 438/2 Zapisnici, 1949-1981 (kutija br. 23)

U vezi vašeg dopisa broj 115/116-BŠ od 27. 09. 1979. god. javljamo sljedeće:

Ovaj Savez godinama činio i sada čini napore da muzejska zbirka mađarske narodnosti u Zmajevcu dobije svoje mjesto u našem kulturnom životu u SRH.

Konačno ove godine (18.05.1979.) uspjeli smo prvi dio postave te zbirke privremeno otvoriti široj publici. Medjutim status iste ni do sada nismo uspjeli srediti. Razgovori su u toku sa medjuopćinskim organima, sa SIZ-om za kulturu itd. Ali za sada nismo vam u mogućnosti ništa konkretno javiti, niti ispuniti formulare. Vjerujemo da će se u toku ove, a najgoreg slučaju sljedeće godine uspjeti potrebne administrativne i materijalne osnove postaviti i time i okončati taj program.

Primate naš drugarski pozdrav!

Prilog broj 5

Sažetak 14. sjednice Hrvatskog muzejskog vijeća održane od 1. do 4. prosinca 2014. u 10 sati u Ministarstvu kulture, Zagreb, Runjaninova 2:

Hrvatsko muzejsko vijeće je informirano da je Ministarstvo kulture uputilo Općini Kneževi Vinogradi očitovanje po temi prijenosa osnivačkih prava Zavičajnog muzeja „Baranyai Júlia“ na Muzej Slavonije kao i osiguravanju stručne pomoći koju su Muzej Slavonije, Osijek i Konzervatorski odjel u Osijeku višekratno pružili. U tom smislu Ministarstvo kulture je uputilo sugestiju da se formalno-pravno usustavi Zavičajni muzej „Baranyai Júlia“ Zmajevac kao i omogućiti javnosti dostupnost ove vrijedne zbirke koju je šezdesetih godina prošlog stoljeća prikupila učiteljica Baranyai Júlia.

LITERATURA

Baranyai, Júlia. Gyertyafény, Laskó, egy régi magyar falu krónikájából. Sziget i. a. Wart, Austria, Kovács Aladár Kiadása, (Lug [Laskó] Baranya), [1961]

Baranyai, Júlia. Vízbe vesző nyomokon, fejezetek a Drávaszög történetéből. Novi Sad : izdavačka kuća Forum, 1976.

BaranyaI, Júlia A vörösmarti Tájmúzeum megnyitójához // Horvátországi Magyarok Szövetsége Évkönyv 2 = Godišnjak Saveza Mađara SR Hrvatske. Osijek : 1976., str. 78-81.

Baranyai, Júlia Baranya // Horvátországi Magyarok Szövetsége Évkönyv 5 = Godišnjak Saveza Mađara SR Hrvatske. Osijek, 1983., str. 181-197. (posmrtno objavljeno)

Baranyai, Júlia. A magyarság két ősvallása // Horvátországi Magyarok Szövetsége Évkönyv 3. Godišnjak Saveza Mađara SR Hrvatske. Osijek, 1981., str. 195-206.

Baranyai, Júlia. A sárospataki diákélet két évszázaddal ezelőtt // Református Képesnapár és Évkönyv az 1971. évre =Reformatski slikovni kalendar i godišnjak za 1971. godinu. Novi Sad, 1970.

Drávaszög ábécé - Néprajzi és folklór tájlexikon. Osijek-Budimpešta: Ured za nacionalne manjine RH, 1996., Str. 51-52. Baranyai Júlia” (Károly Lábadi)

Faragó, Árpád. Újra megjelent a Vízbe vesző nyomokon című könyv. // Hét Nap. Subotica, 2004., str. 230-232.

Herceg, János. A Drávaszög világa (1976) // Összegyűjtött esszék, tanulmányok III. Beograd : Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 2003., Str. 232-233.

Herceg, János. Baranyai Júlia: Vízbe vesző nyomokon (1977) // Összegyűjtött esszék, tanulmányok III. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 2003., Str. 658-659.

Herceg, János. Baranyai Júlia // Horvátországi Magyarok Szövetsége Évkönyv 4 = Godišnjak Saveza Mađara SR Hrvatske. Osijek, 1982., Str.136-137.

Juhász, Géza. Egy tájegység fénykora és hanyatlása (Baranyai Júlia: Vízbe vesző nyomokon). // Üzenet (časopis iz polja književnosti, umjetnosti, kritike i društvenih znanosti), 7(1977), str. 64-67.

Kartag, Nándor. Portrékból összeálló művelődéstörténet // Híd. Novi Sad, 1977., str. 236–239.

Kontra, Ferenc. Az utolsó szavak // Horvátországi Magyarok Szövetsége Évkönyv 4 = Godišnjak Saveza Mađara SR Hrvatske. Osijek, 1982., Str. 135.

Kontra, Ferenc. A Karassó mellől - Neumayer Ujlaki Kornél Dezső novelláiról // Magyar Napló (mjesečni književni časopis Udruženja mađarskih književnika. (2012) 2, str. 29-36.

Lábadi, Károly. A Tanárn // Horvátországi Magyarok Szövetsége Évkönyv 4 = Godišnjak Saveza Mađara SR Hrvatske. Osijek, 1982., Str. 143.

- Lábadi, Károly. A diófa hűvöse // Honismeret 5. Budimpešta, 2006., str. 54-55.
- Németh, István. A római téglá // Horvátországi Magyarok Szövetsége Évkönyv 4 = Godišnjak Saveza Mađara SR Hrvatske. Osijek, 1982., str. 142.
- Pataki, Andrija. Száz estendeje született Baranyi Júlia // Honismeret 5. Budimpešta, 2006., str. 52-54.
- Simon, Pál. A Magyar Népköztársaság belgrádi nagykövete részvéttávirata // Horvátországi Magyarok Szövetsége Évkönyv = Godišnjak Saveza Mađara SR Hrvatske. Osijek, 1982., str. 145.
- Tóth, Lajos. Júliára emlékezve // Horvátországi Magyarok Szövetsége Évkönyv 4 = Godišnjak Saveza Mađara SR Hrvatske. Osijek, 1982., str. 138.
- Troszt, Sándor. Jelentés a HMSZ 1979. évi munkájáról // Horvátországi Magyarok Szövetsége Évkönyv 2. = Godišnjak Saveza Mađara SR Hrvatske. Osijek, 1980., 92-100.
- Tüskés, Tibor. Valóságközelben // Forrás. Kecskemét, 1980., Str. 89-91.
- Tüskés, Tibor. Ki folytatja tovább? // Horvátországi Magyarok Szövetsége Évkönyv 4 = Godišnjak Saveza Mađara SR Hrvatske. Osijek, 1982, 137.
- Urbán, Aladár. Tájélmúzeum Vörösmarton // Honismeret 8(1980) 3, str. 10-12.
- Utasi, Csaba. Egy vállalkozás dicsérete // Híd. Novi Sad, 1977., Str. 232-234.
- Vajda, Gábor. Baranyai Júlia: Vízbe vesző nyomokon // Híd. Novi Sad, 1977., Str. 663-665.
- Vörös, Endre. Búcsúzók. // Horvátországi Magyarok Szövetsége Évkönyve 4 = Godišnjak Saveza Mađara SR Hrvatske. Osijek, 1982., str. 136.

IZVORI

Glasnik slavonskih muzeja, n. s. br. 1, studeni 1980. str. 34. (Članak o zavičajnoj zbirci u Zmajevcu)

Muzeji, galerije i zbirke u SR Hrvatskoj, Zagreb, MDC, 1981.

Muzeologija br. 26, MDC, 1988. (Podaci o zbirkama u Hrvatskoj s NOB tematikom)

HR HDA 1220 CK SKH, Agitprop, 7 Podaci o radu na području školstva, Prosvjetni problemi i školstvo, 1950.

HR - DAOS – 438 Savez Mađara Hrvatske, Osijek; 438/2 Zapisnici, 1949-1981 (kutija br. 23)

HR - DAOS – 438 Savez Mađara Hrvatske, Osijek; 438/2 Zapisnici, 1949-1981 (kutija br. 24)

HR - DAOS – 438 Savez Mađara Hrvatske, Osijek; 438/2 Zapisnici, 1949-1981 (kutija br. 37)

Matica umrlih župe Zmajevac – Našašće svetog Križa, od 1946 do 2000. godine, svezak br. 2.

Vlasta ŠABIĆ: Zapisnik o drugoj reviziji građe Zavičajnog muzeja Baranyai Julija u Zmajevcu, od 8. do 11. kolovoza 2011., Osijek, 2014.